

BELEDİYE KANUNUNA GÖRE BELEDİYE GELİRLERİ VE BUNLARDAN HACZEDİLEMİYECEK OLANLAR

Erkan KARAARSLAN
www.erkankaraarslan.org

GİRİŞ

Belediyelerimiz, ilk kuruluşundan bu yana amaçlananın aksine mahallî kamu hizmetlerini yürütme yetki ve sorumluluğuna sahip yerinden yönetim kuruluşları olarak değil, verilen görevleri yerine getiren ve merkezî idarenin uzantısı birimler olarak algılanmışlardır. Bu anlayış belediyenin yapılanmasında da kendini göstermiştir. Belediyeler başkan eksenli merkezî bir yapıda teşkilâtlanmışlar ve bu yapı hep süregelmiştir. Bu durum merkezî idaredeki yetersizliklerin ve diğer sorunların mahallî idarelere aynen yansımalarına da yol açmıştır. Bu nedenle zaman içinde pek çok mahallî nitelikli görev ve hizmet, merkezî idare kuruluşlarına aktarılırken belediyelerin niçin var olduğu adeta unutulmuştur.

Bu gelişmelere karşı köklü bir değişim 5393 sayılı Belediye Kanunuyla getirilmiş bulunmaktadır. Bu Kanun belediyeleri Anayasanın ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının gereklerine uygun gerçek bir yerinden yönetim kuruluşu olarak düzenlemiştir. Bu kuruluşların yetki ve görevleri de bu anlayış çerçevesinde ele alınmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır.

- Belediyelerin kurulması, görev ve yetkileri,
- Belediyenin organları,
- Belediye teşkilâtı,
- Belediyelerin denetimi,
- Mali hükümler,
- Merkezî idare ile belediyeler arasındaki ilişkiler.

Bu çalışmada, Belediye Kanununun hükümlerine göre, belediye gelirleri ve bunlardan haczedilemeyecek olanlarla haczedilebilecek olanlar değerlendirilecektir.

BELEDİYE GELİRLERİ VE BUNLARDAN HACZEDİLEMİYECEK OLANLAR

a. Tanımı ve Önemi

Türkiye'de yerel yönetim birimlerinin gelirleri üç temel kaynağa dayanmaktadır:

- 1- Yerel yönetimlerin öz gelirleri,
- 2- Yerel yönetimlerin merkezi yönetim bütçe gelirlerinden aldıkları pay,
- 3- Yerel Yönetimlere Merkezi Yönetim Tarafından Yapılan Transferler.

Belediye Kanununa göre belediye gelirleri şunlardır;

- a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- e) Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.

- f) Faiz ve ceza gelirleri.
- g) Bağışlar.
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
- i) Diğer gelirler.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasına göre, belediyenin;

- Proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri,
- Şartlı bağışlar,
- Kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları,
- Belediye tarafından **tahsil edilen** vergi, resim ve harç gelirleri, haczedilemez.

b. Yerel Yönetimlerin Öz Gelirleri

- **Yerel vergi gelirleri;** Yerel vergiler 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununda düzenlenmiştir.

Belediye Gelirleri Kanununda sayılan ve doğrudan beledilerce toplanan vergiler şunlardır; İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigorta Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisidir.

Ayrıca, belediyeler 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre Emlak Vergisi ve Arazi Vergisi de tahsil etmektedirler.

- **Yerel harçlar;** Türkiye'de belediyelerin tahsil ettiği yerel harçlar İşgal Harcı, Tatil Günleri Çalışma Harcı, Kaynak Suları Harcı, Tellallık Harcı, Hayvan Kesimi Muayene ve Denetim Harcı, Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı, Bina İnşaat Harcı, Kayıt ve Suret Harcı, İmar ile İlgili Harçlar (Parselasyon Harcı, İfraz ve Tevhit Harcı, Plan ve Proje Tasdik Harcı, Yapı Kullanma İzni Harcı ve Zemin Açma İzni Harcı), İşyeri Açma İzin Harcı, Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı ve Sağlık Belgesi Harçlarından oluşmaktadır

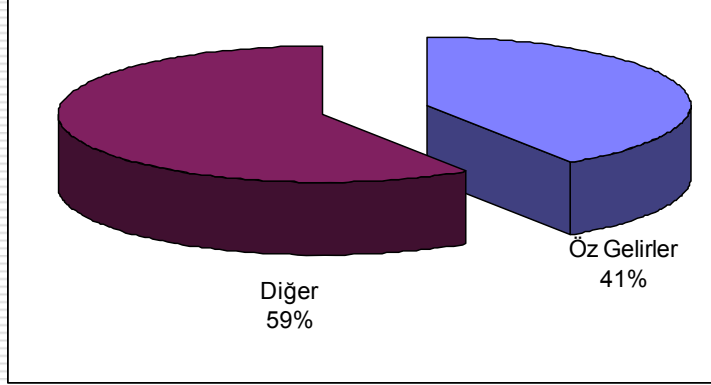
- **Harcamalara katılım payı;** Türkiye'de belediyeler yaptıkları altyapı hizmetleri karşılığında Yol Harcamalarına Katılım Payı, Kanalizasyon Harcamalarına Katılım Payı ve Su Tesisleri harcamalarına Katılım Payı adı altın katılım payları tahsil etmektedir.

- **Ücrete tabi işler;** Belediyeler Belediye Kanununun sayılan harç ve katılım payı konusu yapılmaya ve ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri her türlü hizmet için ücret alabilirler. Hangi hizmet için ne kadar ücret alınacağı belediye meclislerince belirlenir.

Belediye tarafından yapılacak bir hizmetin ücret konusu yapılabilmesi için öncelikle o hizmet için bir harç veya katılım payı belirlenmemiş olması ve hizmetten yararlanacak kişi veya kişilerin bizzat belediyeden hizmetin yapılmasını talep etmiş olmaları gerekmektedir.

- **İştirak gelirleri;** Türkiye genelinde belediyelerin ortalama olarak oluşturdukları teşebbüslerden elde ettikleri gelirin toplam gelirlerine oranı 1999 yılında %5, 2000 yılında %6, 2001 ve 2002 yıllarında %7 ve 2003 yılında %8 olarak gerçekleşmiştir.

Belediyelerin Öz Gelirleri

6

c. Haczedilebilecek Belediye Gelirleri

Belediye gelirlerinin çeşitleri, Mahalli İdareler Detaylı Hesap Planında 800- Bütçe Gelirleri Hesabının ve 600- Gelirler Hesabının detaylarında yer almaktadır. Bu gelir çeşitlerinden;

- Merkezi yönetim bütçe gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılan paylar,
- Merkezi yönetim tarafından yerel yönetimlere yapılan transferler,
- Belirli bir proje karşılığı olmadan elde edilen borçlanma gelirleri,
- Belediyenin kendisi tarafından tahsil edilmeyen vergi, resim ve harç gelirleri,
- Şartsız bağış ve yardımlar,
- Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri,
- Faiz gelirleri,
- Kişi ve kurumlardan alınan paylar,
- Para cezaları,
- Taşınmaz satış gelirleri,
- Taşınır satış gelirleri,
- Diğer sermaye satış gelirleri,
- Alacaklardan yapılan tahsilat
- Diğer çeşitli gelirler,

Haczedilebilir.

Belediyenin; Proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri; Şartlı bağışlar; Kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları; Belediye kendisi tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri; ise haczedilemez.

Bu nedenle haczedilemeyecek gelirler ile haczedilebilecek gelirler aynı banka hesabında ve aynı yardımcı hesap kodunda izlenmemelidir. Bu gelirler birbirinden ayrılarak izlenmelidir.

d. Belediyelerin Öz Gelirlerini Dolayısıyla Haczedilemeyecek Gelirlerini Artırma İmkanları

Yukarıda da anlatıldığı üzere belediyelerin merkezi yönetimden aldığı belediye payları ve transferler haczedilebilmekte ancak belediyelerin kendisi tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilememektedir. Bu nedenle belediyelerin öz gelirlerini artırmaları son derece önemlidir. Belediyelerin öz gelirlerinin olması gerekenden daha düşük noktada bulunmasının nedenleri şunlardır;

- Belediyelerin öz gelirlerinin olması gerekenden daha düşük bir noktada bulunmasının başlıca nedeni, bazı vergi ve harçların maktu olarak belirlenmesi ve zaman içinde bunların güncelleştirilmemesidir.
- Belediye vergi, harç ve ücretlerinin güncellenmemesi yanında tarh, tahakkuk ve tahsili için de gerekli altyapının oluşturulması da büyük önem taşımaktadır.
- Gerekli altyapının oluşturulmasına ilave olarak belde halkına vergi bilincinin anlatılması; vatandaşlık ve yönetime katılma ve maliyeti paylaşma sorumluluğunun ve bilincinin anlatılması da gereklidir.
- Ayrıca bazı fiyatlandırılabilir belediye hizmetlerinin belirlenmesi ve bu hizmetler karşılığında belirli ücretlerin toplanması belediye gelirlerini artıracak bir unsurdur.
- Tüm bunların yanında belediyeler kaynak yaratabilecek yeni vergi ve pay kaynakları üzerinde çalışılabilir. Özellikle turistik bölgelerde uygulanabilecek konaklama vergisi ile belediye sınırları içinde maden ve orman işletme gelirlerinden belediyelere pay verilmesi veya artırılması üzerinde düşünülebilir.

e. Belediye Kanununun Bütçe Gelirleri İle Doğrudan İlgili Hükümleri

Burada Belediye Kanununun bütçe gelirleri ile doğrudan ilişkili olan 2 maddesinden söz etmek gerekmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nu önceki yıl belediye bütçe gelirleri ile belediye personel istihdamı ve belediyenin borçlanması arasında doğrudan ilişki kurulmuştur.

e.1 Belediye Gelirleri ile Personel İstihdamı Arasındaki İlişki

Belediyenin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşamaz.

Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran yüzde kırk olarak uygulanır. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz.

Yeni personel alımı nedeniyle bu oranın aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren hesaplanacak kanunî faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edilir. Personelin her türlü alacakları zamanında ve öncelikle ödenir.

e.2 Belediye Gelirleri ile Borçlanma Arasındaki İlişki

Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, **faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı**, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç

borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapılabilir.